

Anotace rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva

Rozsudek ze dne 28. června 2022 ve věci č. 36584/17 – *M. D. a ostatní proti Španělsku*

Senát třetí sekce Soudu jednomyslně rozhodl, že došlo k porušení práva stěžovatelů, soudců, na respektování jejich soukromého života dle článku 8 Úmluvy tím, že policie bez zákonné opory vypracovala zprávu obsahující jejich osobní údaje, třebaže nebyli v souvislosti s veřejně vyjádřenými názory na právo katalánského lidu rozhodnout o své nezávislosti na Španělsku podezříváni ze spáchání trestného činu. Stát nadto nezajistil účinné vyšetření úniku informací o stěžovatelích z policejní evidence do sdělovacích prostředků, kde byli posléze pranýřováni jako separatisté. Za zjevně neopodstatněnou Soud prohlásil námitku stěžovatelů, že došlo k porušení jejich svobody projevu dle článku 10 Úmluvy tím, že proti nim bylo kvůli vyjádření podpory nezávislosti Katalánska vedeno kárné řízení, byť skončilo zastavením.

I. Skutkové okolnosti

Stěžovatelé, skupina dvaceti soudců, podepsali v únoru 2014 manifest, v němž vyjádřili názor, že katalánský lid má právo rozhodnout o své nezávislosti. Policie vypracovala pro policejního prezidenta zprávu o této události obsahující osobní údaje, fotografie a u některých stěžovatelů také jejich politické názory. Některé informace pocházely z databáze občanských průkazů. V březnu téhož roku vyšel v tisku nactiutrhačný článek o stěžovatelích, kteří byli označeni za separatisty. Podle stěžovatelů musely být jejich osobní údaje a fotografie obsažené v článku převzaty z interních databází policejních složek. Stěžovatelé podali trestní oznámení a souběžně se domáhali náhrady škody. Trestní stíhání však vyšetřující soudce zastavil, neboť se nepodařilo prokázat, že by trestný čin spáchala konkrétní osoba. Stěžovatelé podali také podnět k úřadu pro ochranu osobních údajů, a to jak k prověření postupu ministerstva vnitra, tak samotných novin. Úřad porušení zákona neshledal, avšak věc mu byla vrácena k provedení nového šetření, které v době rozhodování o stížnosti stále probíhalo.

II. Odůvodnění rozhodnutí Soudu

A. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 8 ÚMLUVY

Stěžovatelé namítali porušení práva na respektování soukromého a rodinného života dle článku 8 Úmluvy tím, že o každém z nich policie sestavila bez legitimních důvodů zprávu zahrnující údaje a fotografie z policejní evidence, a současně i tím, že obsah zprávy unikl do médií a posléze i na veřejnost.

a) Obecné zásady

Soud zopakoval, že ačkoliv primárním účelem článku 8 je bránit zasahování orgánů veřejné moci, včetně policie, do soukromého nebo rodinného života jednotlivců, vyplývá z něj i pozitivní povinnost státu aktivně chránit jednotlivce před svévolným zasahováním úřadů do jeho soukromí (*Craxi proti Itálii* (č. 2), č. 25337/94, rozsudek ze dne 17. července 2003, § 73 a 74). Při určování, zda se osobní údaje týkají určitých aspektů soukromého života, musí Soud zohlednit konkrétní kontext, ve kterém byly zaznamenány a uchovány, povahu těchto záznamů, způsob jejich používání a zpracovávání, jakož i informace o dotčených jedincích, které z nich lze zjistit (*S. a Marper proti Spojenému království*, č. 30562/04 a 30566/04, rozsudek velkého senátu ze dne 4. prosince 2008, § 67). Pouhá skutečnost, že stát uchovává údaje o soukromém životě jednotlivce bez ohledu na způsob jejich následného použití, představuje zásah ve smyslu článku 8 Úmluvy (*Leander proti Švédsku*, č. 9248/81, rozsudek ze dne 26. března 1987, § 48). Použití takových údajů musí být omezeno na účel, pro který byly shromážděny (*S. a Marper proti Spojenému království*, cit. výše, § 103). Údaje odhalující politické názory patří mezi zvláště citlivou kategorii osobních údajů podléhající zvýšené úrovni ochrany (*Catt proti Spojenému království*, č. 43514/15, rozsudek ze dne 24. ledna 2019, § 112).

Soud dále připomněl, že u závažných zásahů do soukromého života mohou pozitivní závazky vyplývající z článku 8 Úmluvy vyžadovat, aby orgány poskytl ochranu fyzické a morální integrity jednotlivce i skrze účinné trestní vyšetřování (*Khadija Ismayilova proti Ázerbájdžánu*, č. 65286/13 a 57270/14, rozsudek ze dne 10. ledna 2019, § 115). K tomu, aby bylo vyšetřování účinné, musí být s to objasnit relevantní skutkové okolnosti případu a identifikovat a případně i potrestat odpovědné osoby (*Alković proti Černé Hoře*, č. 66895/10, rozsudek ze dne 5. prosince 2017, § 65). Má-li Soud určit, zda bylo vyšetřování neúčinné, používá k tomu test „podstatných nedostatků“, jehož smyslem je zjistit, zda nedostatky ve vyšetřování byly natolik závažné, že mohly vést k porušení pozitivních povinností státu podle článku 8 Úmluvy (*Söderman proti Švédsku*, č. 5786/08, rozsudek velkého senátu ze dne 12. listopadu 2013, § 90).

b) Použití těchto zásad na projednávanou věc

Dle Soudu policie neměla žádné oprávnění plynoucí z vnitrostátní právní úpravy pro sepsání zprávy o soudcích, ledaže by byli podezříváni ze spáchání trestného činu. Policejní zpráva přesto obsahovala osobní údaje, včetně jména a místa bydliště, fotografie a další informace (částečně získané z databáze průkazů totožnosti) a v některých případech i politické názory. Orgány veřejné moci použily osobní údaje k jinému účelu, než pro který byly shromažďovány. Tato skutečnost sama o sobě postačovala Soudu k závěru, že došlo k nezákonnému zásahu do práva stěžovatelů na ochranu soukromého života, a tudíž i k porušení článku 8 Úmluvy.

Co se týče tvrzeného úniku údajů do médií a jejich uveřejnění v tisku, Soud považoval za nesporné, že fotografie stěžovatelů, které byly zveřejněny v novinách, pocházely z policejní databáze, ke které měly přístup pouze úřady. I když způsob, jakým unikly, nebyl v rámci vnitrostátního vyšetřování spolehlivě objasněn, těžko lze nalézt jiné vysvětlení, než že úřady únik informací samy umožnily. Tím by mohla být založena odpovědnost státu. V každém případě však platí, že když už k protiprávnímu zpřístupnění osobních údajů došlo, stát měl povinnost provést účinné vyšetřování, aby zjednal alespoň částečnou nápravu (*Craxi proti Itálii*, cit. výše, § 74). V projednávané věci nejprve soudce zastavil trestní stíhání s odůvodněním, že nelze zjistit pachatele. Po zásahu odvolacího orgánu bylo řízení znovu otevřeno. Ale i obnovené řízení, v němž vypovědělo několika svědků, skončilo se stejným závěrem, který odvolací orgán potvrdil. Soud měl však za to, že vzhledem k okolnostem bylo nezbytné vyslechnout policejního prezidenta, který byl přímým adresátem předmětné zprávy a odpovídal za podřízené osoby, které vstoupily do databáze občanských průkazů a shromáždily údaje a fotografie stěžovatelů. Právě jeho svědectví mohlo dle Soudu napomoci zjištění totožnosti osob, které mohly spáchat trestný čin. Soud proto nebyl přesvědčen, že stát provedl účinné vyšetřování, a tudíž konstatoval, že došlo k porušení článku 8 Úmluvy.

B. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 10 ÚMLUVY

Stěžovatelé dále namítali porušení svobody projevu dle článku 10 Úmluvy, neboť proti nim bylo vedeno kárné řízení kvůli vyjádření svého politického názoru.

a) Obecné zásady

Zásah do práva na svobodu projevu může spočívat v široké škále opatření (*Wille proti Lichtenštejnsku*, č. 28396/95, rozsudek velkého senátu ze dne 22. prosince 2004, § 43). V případě kárného postihu Soud při zjišťování, zda namítané opatření představovalo zásah do svobody projevu, musí nejprve určit rozsah daného opatření tak, že jej posuzuje ve světle skutkového stavu věci a příslušných právních předpisů (*Baka proti Maďarsku*, č. 20261/12, rozsudek velkého senátu ze dne 23. června 2016, § 140). Ničím nepodložená tvrzení, že opatření mělo odrazující účinky na výkon svobody projevu, nepostačují k závěru o porušení článku 10 Úmluvy (*Schweizerische Radio- und Fernsehgesellschaft a ostatní proti Švýcarsku*, č. 68995/13, rozhodnutí ze dne 12. listopadu 2019, § 72).

b) Použití těchto zásad na projednávanou věc

Soud nesouhlasil s tím, že stěžovatelé čelili kvůli vyjádření svého názoru represím ze strany úřadů. Je sice pravda, že proti nim bylo zahájeno kárné řízení, k tomu však došlo na základě podnětu odborové

organizace, nikoli z moci úřední. Za ještě důležitější okolnost Soud považoval, že kárné řízení bylo zastaveno se závěrem, že stěžovatelé podepsali manifest při výkonu svého práva na svobodu projevu, za což je nelze trestat. Stěžovatelům nebylo ani bráněno, aby pokračovali ve výkonu soudcovského povolání. V pouhé skutečnosti, že kárné řízení po nějakou dobu probíhalo, ač bylo skončeno bez uložení jakékoliv sankce, nelze spatřit odrazující účinek pro výkon svobody projevu (*Kudeshkina proti Rusku*, č. 29492/05, rozsudek ze dne 26. února 2009, § 99–100). Tuto námitku stěžovatelů proto Soud prohlásil za zjevně neopodstatněnou.